

Snapshot 2019

De sector in één oogopslag

AgriFoodTech Snapshot

Inleiding

De AgriFood sector is een dynamische sector, die zich voortdurend aanpast aan de nieuwste eisen van overheden, maatschappij en wensen van consumenten. Deze dynamiek wordt mede bepaald door constante vernieuwing en groei in het bedrijfsleven.

Innovatie is een belangrijk onderwerp in de sector. De gemiddelde omvang van agrarische bedrijven neemt toe, waardoor schaalvoordelen kunnen worden benut. De resultaten van de bedrijven vertonen de laatste jaren sterkere schommelingen dan in het verleden. Op het gebied van de planet-indicatoren worden de stappen richting duurzaamheid steeds kleiner en lijken de grenzen binnen de bestaande systemen bereikt, al zijn er nog wel grote verschillen tussen bedrijven. De sector staat voor de uitdaging om door middel van innovatie hierin nieuwe mogelijkheden te ontdekken. Technologie kan hiervoor een deel van de oplossing bieden.

Handel

Nederland is **2^e** exporteur van agrarische producten in de wereld

Netto export Agrifood
28,9 mld. euro

Netto export Tech voor Agrifood
5,0 mld. euro

Marktaandeel landbouw
18,2% goederen export

Bedrijven meer dan
54.000 land- en tuinbouwbedrijven

De **Nederlandse agrarische sector** heeft per kg product de **laagste impact op het milieu** van alle landen in de wereld.

Agrifood

Totale export
Agrifood ca.
90 mld. euro

R&D investering
373 mln. euro

Toegevoegde waarde **12,5** mld. euro
761.000 arbeidsplaatsen

8,7% van de Nederlandse beroepsbevolking is werkzaam in de AgriFood sector

Circa **58,0 %** van het **Nederlandse handelsoverschot** in goederen is te danken aan de handel in landbouwproducten en landbouw gerelateerde goederen.

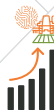
Tech

Totale export
Tech voor Agrifood ca.
9 mld. euro

R&D investering met **17%** gestegen

Toegevoegde waarde **>50%**

Groei vooral bij **landbouwmachines** en machines voor de **voedingsmiddelen-industrie**

De Consument

De AgriFood sector in zijn geheel krijgt een cijfer van 4.7, op een schaal van 1-7. Men vindt smaak, betaalbaarheid, gezondheid en voedselveiligheid de belangrijkste keuzewaarden bij de aankoop van voedselproducten van de Agri & Food subsectoren.

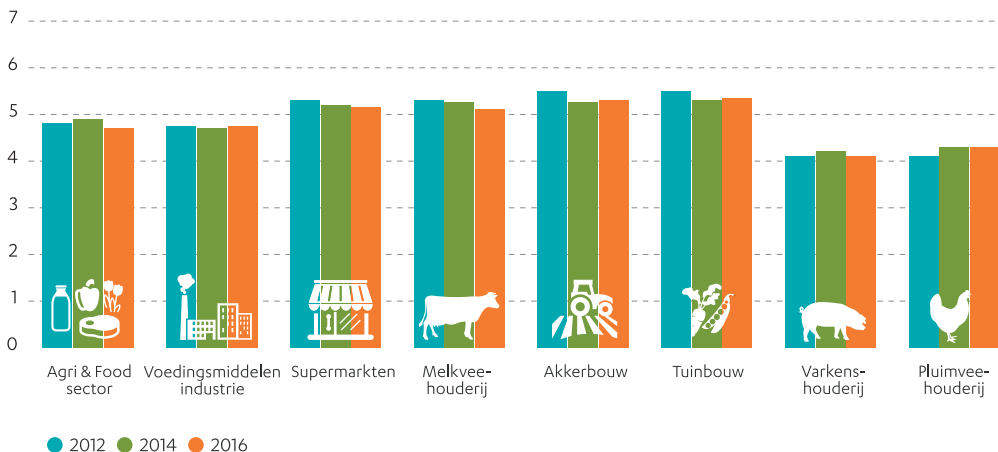
De duurzaamheidswaarden, zoals diervriendelijkheid, rechtvaardigheid en milieuvriendelijkheid scoren (ook in 2016) in de middenmoot, wat gelijk is aan de voorgaande jaren. In vergelijking met andere West Europese landen betaald de Nederlandse consument het minst voor haar eten. Het aandeel van het gemiddeld besteedbaar inkomen van voedings- en genotsmiddelen is 14,7% in 2017. Het leeuwendeel van deze besteding wordt gedaan in de supermarkten. In 2017 werd, van de totaal uitgaven, 11% besteed aan duurzame producten

Maatschappelijke waardering agrifood sector

1=negatief en 7=positief.

Bron: Agrifoodmonitor 2016

De agrifood sector en alle subsectoren in 2016 scoren rond of iets boven het schaal midden, ofwel neutraal tot licht positief. Burgers staan over het algemeen niet negatief tegenover de agrifood sector, maar ze zijn ook niet uitgesproken positief.

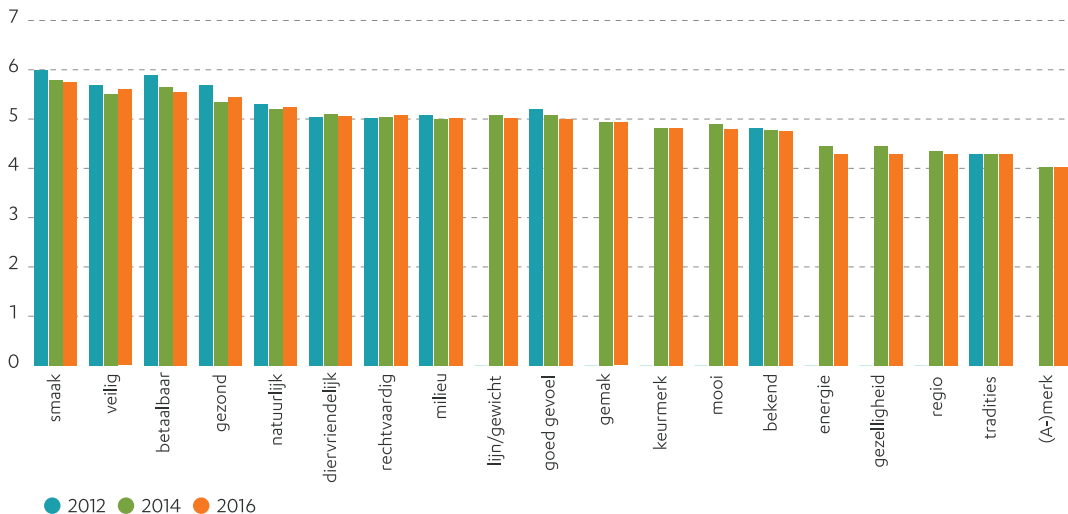

Belang van waarden bij voedselkeuzes

1=negatief en 7=positief.

Bron: Agrifoodmonitor 2016

Respondenten vinden zowel in 2012, 2014, als in 2016 smaak, betaalbaarheid, gezond en voedselveiligheid het belangrijkste bij de aankoop van eten.

Totaal bestedingen huishoudens

Cijfers over 2017.

Bron: Agrimatie (2018)

Totaal besteding **huishoudens**

310,3 mld. euro

Voedingsmiddelen

29,3 mld. euro

Genotsmiddelen

16,4 mld. euro

Totaal **14,7%** aan **voedingsmiddelen**
en **genotsmiddelen**

45,8 mld. euro

Nederlandse huishoudens besteedden in 2017 voor 45,8 mld. euro aan voedings- en genotmiddelen in de detailhandel. Dat is 14,7% van de totale bestedingen, die in dat jaar een omvang hadden van 310 mld. euro. Het merendeel van de uitgaven aan voedings- en genotmiddelen, circa 37,9 mld. euro, wordt uitgegeven in de circa 4.000 supermarkten die Nederland rijk is. Van al het voedsel dat we samen consumeren wordt circa 75% geproduceerd in het buitenland. (Muilwijk et. al., 2018; Voedsel in Nederland).

Verkoopkanalen

Omzet dagelijkse boodschappen en eten en drinken in Nederland, 2017.

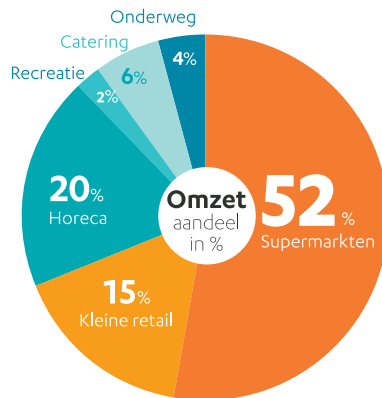
Bron: Foodstep o.b.v. CBS en data Wageningen Economic Research

Omzet totaal **60,3** mld. euro

 Retail
39,1 mld. euro omzet

Aandeel **67%** in omzet

 Foodservice
19,1 mld. euro omzet
33% aandeel in omzet

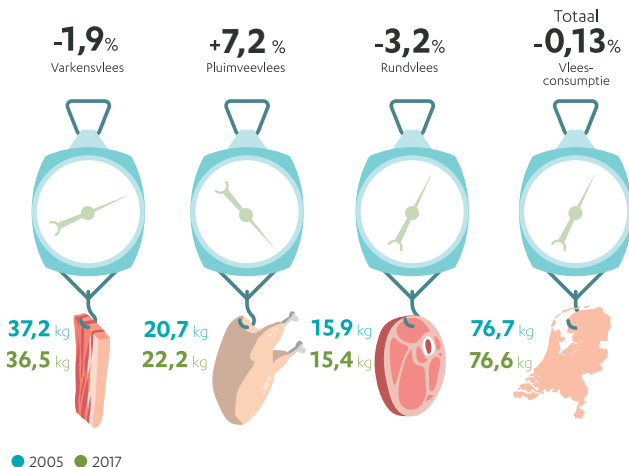

De supermarkt is voor Nederlandse huishoudens steeds meer het verkoopkanaal bij uitstek voor de dagelijkse boodschappen en eten en drinken. Dit gaat ten koste van de speciaalzaak die meer en meer terrein verliest. Supermarkten zetten vooral in op versproducten, producten die voorheen vooral in speciaalzaken werden verkocht.

Gemiddelde vleesconsumptie in Nederland

Product (in kg), mutatie in %. Vergelijking 2005 en 2017.

Bron: Wageningen Economic Research Dagevos et al, 2018

Bij deze cijfers gaat het om het verbruik op basis van karkasgewicht, dus vlees inclusief been. Als vuistregel geldt dat daarvan ongeveer de helft uit vlees en vleeswaren bestaat.

De gemiddelde Nederlander eet 76,6 kg vlees en vleeswaren per jaar op basis van karkasgewicht.

Het totale verbruik van vlees en vleeswaren per hoofd van de bevolking in Nederland bedraagt in 2017 een kleine 77 kg. Dat is vrijwel hetzelfde als in 2005. Ongeveer de helft van het verbruik in 2017 - circa 36 kg - bestaat uit varkensvlees. Pluimveevlees maakt bijna een derde uit van de vleesconsumptie in Nederland en rundvlees een vijfde. Er is in 2017 gemiddeld ruim 1 kg kalfsvlees en ook ruim 1 kg schapen- en geitenvlees gegeten. Paardenvlees wordt in Nederland nauwelijks gegeten.

Bestedingen aan gecertificeerd voedsel

Bron: Monitor Duurzaam voedsel 2017, Wageningen Economic Research

Consumenten bestedingen aan Gecertificeerd voedsel

in 2017 toegenomen met

22 % t.o.v. 2016

Marktaandeel

besteding

gecertificeerd voedsel gestegen

van **10%** naar **11%**

(t.o.v. de totale voedsel bestedingen)

De bestedingen aan gecertificeerd voedsel in het supermarktkanaal

zijn in 2017 met

22 % gestegen.

De omzet van **Vlees en Vleeswaren**

met een **keurmerk** in de
supermarkten groeide met

41 %.

In 2017 zijn bestedingen aan gecertificeerd voedsel in

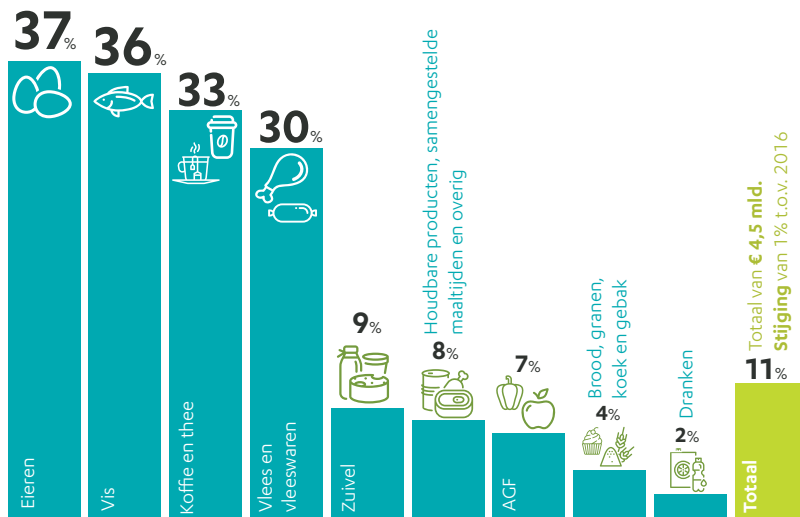
alle **productgroepen**

behalve eieren en brood, granen,
koek en gebak gestegen.

Bestedingen aan gecertificeerd voedsel

Marktaandeel in % binnen de productgroep, 2017.

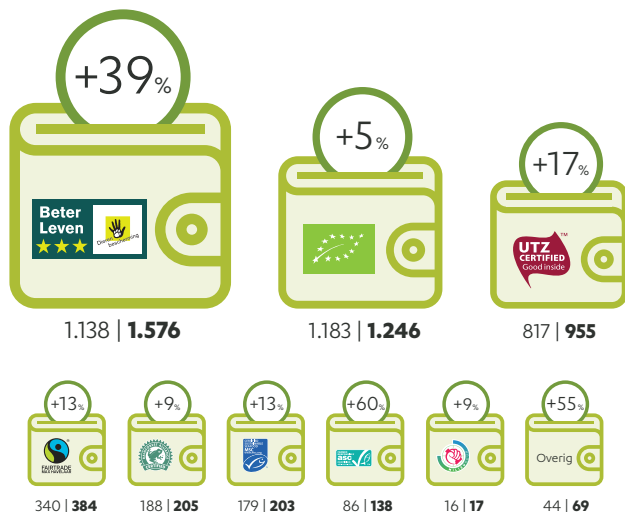
Bron: Monitor Duurzaam voedsel 2017, Wageningen Economic Research

Stijging in aankoop van gecertificeerde producten

Bestedingen naar keurmerk. Weergave: in mln. euro 2016 | **2017**, mutatie in %.

Bron: MDV (2017)

- De grootste procentuele stijging (+60%) is te zien bij het keurmerk ASC.
- Na Beter Leven (€ 1,6 mld.) is Biologisch (€ 1,2 mld.) het populairste keurmerk in de steekproef.
- Naar schatting heeft de Nederlandse consument in 2017 in totaal ruim € 1,5 mld. besteed aan gecertificeerd voedsel met het keurmerk Biologisch.

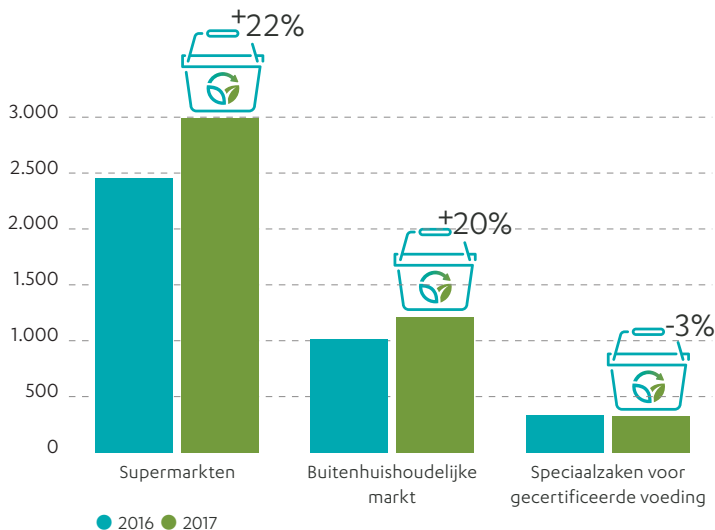
3.801 | 4.530

Werkelijke bestedingen aan duurzaam voedsel

Consumenten bestedingen van gecertificeerd voedsel

In verkoopkanalen. Weergave in mln. euro 2016 | 2017, mutatie in %.

Bron: MDV (2017)

De bestedingen aan gecertificeerd voedsel in supermarkten zijn tussen 2016 en 2017 met 22% gestegen naar € 2.989 mln. In speciaalzaken voor gecertificeerde voeding is er sprake van een geringe daling; de bestedingen komen uit op € 325 mln. In de foodservice zijn de bestedingen aan gecertificeerd voedsel in dezelfde periode met 20% gestegen naar € 1.2 mln.

Absolute voedselverspilling

Meest verspild vast voedsel in 2016. Top 10 absolute verspilling per productgroep (% en kg p.p.p.j. van totale verspilling).

Bron: Milieu centraal en voedingscentrum (2016)

 22% (9,2 kg) Brood

 4% (1,7 kg) Gebak en koek

 17% (6,8 kg) Zuivel

 4% (1,6 kg) Sauzen en vetten

 14% (5,7 kg) Groente

 2% (0,9 kg) Pasta

 12% (4,8 kg) Fruit

 2% (0,9 kg) Rijst

 7% (2,9 kg) Vlees(-waren)

 6% (2,5 kg) Aardappelen

- De verspilling van vast voedsel (incl. sauzen, vetten en zuivel) bij huishoudens via het huisvuil en andere routes is 41,2 kilo p.p.p.j..
- Het belangrijkste deel gaat via het huishoudelijk afval: 60,2% (waarvan 35,0% via vuilniszak/bak en 25,2% via gft), 29,6% gaat via de gootsteen of het toilet (dranken en half vaste/vloeibare producten) en 10,2% via overige routes (o.a. naar dieren en de composthoop).
- De geschatte verspilling van dranken via de gootsteen is 57,3 liter per respondent (geschat d.m.v. schattingsstudie via een app).

Relatieve voedselverspilling

Meest verspilde vast voedsel in 2016. Top 10 relatieve verspilling per productgroep (% van ingekochte hoeveelheid).

Bron: Milieu centraal en voedingscentrum (2017)

 34% Rijst

 30% Brood

 23% Pasta

 19% Groente

 17% Gebak en koek

 17% Fruit

 14% Aardappelen

 11% Sauzen en vetten

 10% Vlees(-waren)

 9% Zuivel

De Maatschappij

De Nederlandse land- en tuinbouw was in 2017 verantwoordelijk voor ruim 5% van het totale energiegebruik in Nederland. De land- en tuinbouw was dat jaar ook verantwoordelijk voor ruim 40% van de landelijke productie van duurzame energie (incl. biomassa levering).

De broeikasgasemissie (CO_2 eq) uit de land- en tuinbouw is in vergelijking met 2000, 3% gedaald. Van de totale emissie in Nederland is in 2017 15% afkomstig uit de land- en tuinbouw. De landbouw heeft de afgelopen 30 jaar enorme milieuprestaties geleverd: het stikstofoverschot is meer dan gehalveerd en het fosfaatoverschot is vrijwel verdwenen. De stikstofbenutting bij bemesting is daardoor gestegen naar 55% in 2016 en die van fosfaat zelfs naar 90%. De fijnstofemissie uit de land- en tuinbouw is sinds 1990 met een kwart toegenomen. Vooral de pluimveehouderij stoot veel fijnstof uit. De afzet van gewasbeschermingsmiddelen vertoont een licht dalende trend. Op veel plekken is ook nog sprake van een overschrijding van het maximaal toelaatbare risico (MTR) bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, met name door puntbelasting. Per 1 januari 2018 geldt verplichte zuivering van restwaterstromen uit kassen.

Relatie economische prestaties landbouw

met emissies, natuurlijke hulpbronnen en milieu in 2016 ten opzichte van 2010.

Bron: Agrimatie 2018 | CBS | Statline 2018

+21%

Groei **toegevoegde waarde**

De toegevoegde waarde is **52** mld. euro

+9%

Stijging **werkgelegenheid**

8,7% van de Nederlandse **beroepsbevolking**
is werkzaam in de Agrifood sector

+11%

Stijging **arbeidsproductiviteit**
in de landbouw

Stijging van **2%** per jaar

-5%

Afname **CO₂** emissies
naar de lucht

-7%

Afname **stikstof**
in zandgebied

-0%

Afname **fosfor**
in zandgebied

-5%

Afname **NH₃** emissies
naar de lucht

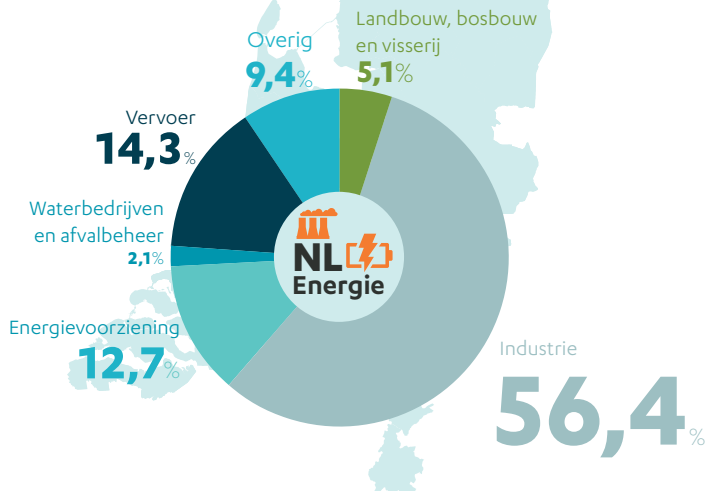
Energiegebruik

Verdeling van het totaalgebruik over de verschillende sectoren in percentages, 2017.

Bron: CBS en RVO (2018)

Totale energiegebruik van de Nederlandse land- en tuinbouw is **163,1 Petajoule (p.j.)**

Totale energiewinning op landbouwgrond in Nederland is **26,8 Petajoule (p.j.)**
13,9 Petajoule van het totaal is eigendom van de Nederlandse land- en tuinbouw.

CO₂ emissies

Per sector, 2017 (prognose) en (2010).

Bron: CBS (2018) en Emissieregistratie.nl (2018)

36,9% (35,3%)

Energiesector

20,5% (18,8%)

Industrie

10,1% (12,8%)

Huishoudens

18,8% (18,7%)

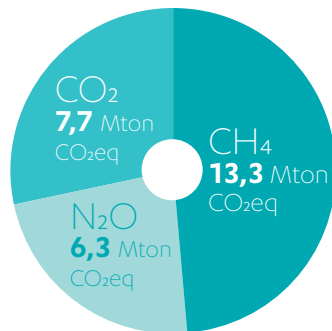
Verkeer en vervoer

5,4% (5,8%)

Landbouw

Totaal broeikas- emmissies landbouw (2017)

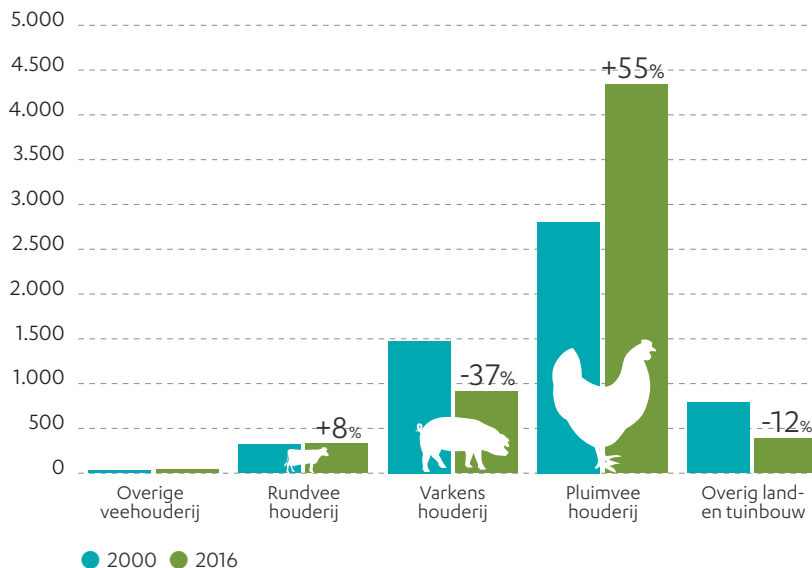
Totaal

27,3 Mton CO₂eq

Fijnstof emissie

De totale emissie bedroeg in 2016 bijna 6.500 ton.

Bron: Emissieregistratie (2018)

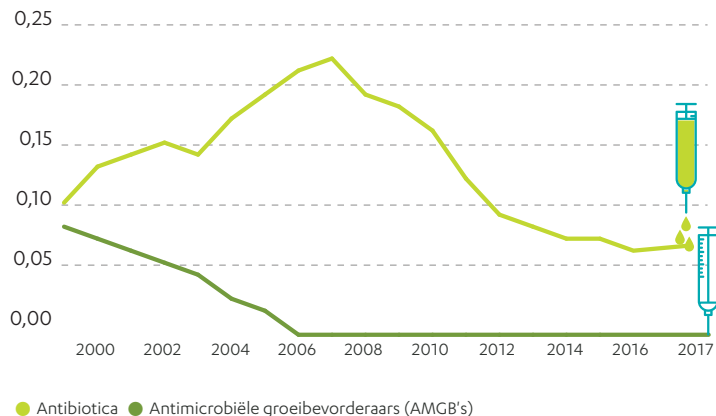

Tussen 1995 en 2011 is de emissie vanuit de pluimveehouderij verdubbeld als gevolg van de overgang van batterijhuisvesting naar grond- en volièrehuisvesting.

Antibioticagebruik veehouderij

gram per kilogram levend gewicht vee.

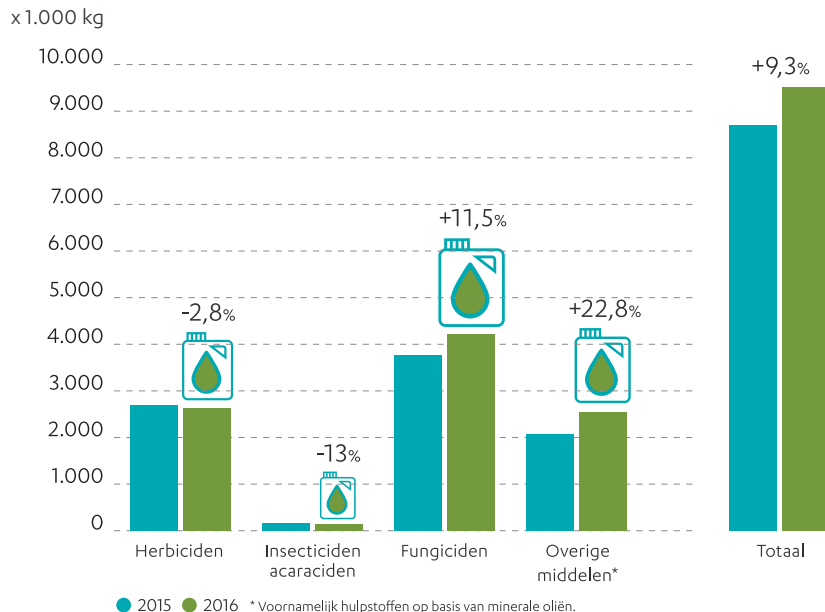
Bron: Compendium voor de leefomgeving (2017)

Het gebruik per kg levend gewicht ligt in Nederland beneden het Europees gemiddelde en ver beneden het gebruik van antibiotica in landen als België, Duitsland, Frankrijk, Italië en Spanje (Rougöör et al., 2016).

Afzet gewasbeschermingsmiddelen

Bron: Nefyto (2017)

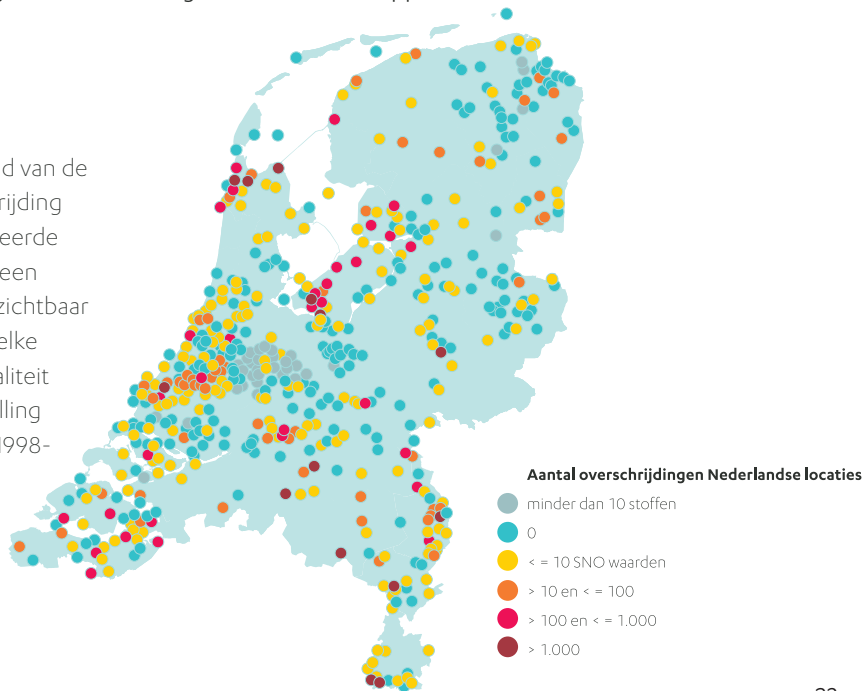
De afzet van bestrijdingsmiddelen schommelt al jaren rond de 10 mln. kg werkzame stof per jaar met een licht dalende trend in de afgelopen jaren. Ruim 40% van de gebruikte middelen is voor schimmelbestrijding. In jaren met vochtige zomers is de schimmeldruk hoger dan in droge jaren.

Algemene oppervlaktewaterkwaliteit

Normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater.

Bron: bestrijdingsmiddelenatlas.nl (2017)

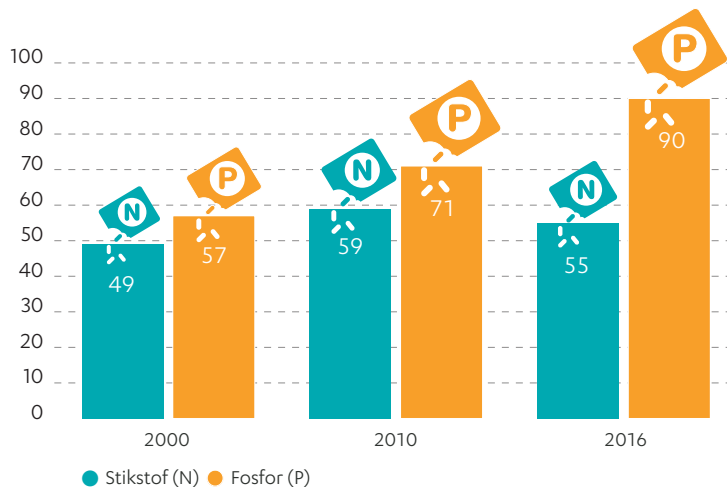
Het algemene beeld van de bestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater aan de hand van de gesommeerde normoverschrijding (SNO-waarden). De gesommeerde normoverschrijding (SNO) is een milieukwaliteitsmaat, waarin zichtbaar wordt in welke mate en op welke schaal de gemeten milieukwaliteit afwijkt van de beleidsdoelstelling vastgesteld voor de periode 1998-2010.

Milieuprestaties landbouw

Benutting van de bemeste mineralen in de landbouw (%). Fosfor flink verbeterd.

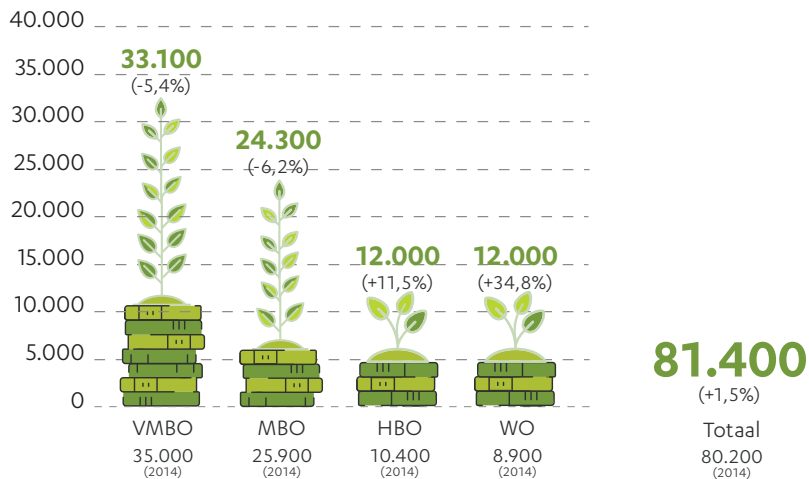
Bron: CBS Agrimatie 2018 en Emissieregistratie

Mutatie aantal studenten

Stijging aantal studenten groen onderwijs. Per opleiding totalen 2017.

Bron: Feiten en cijfers WUR en groenonderwijs.nl

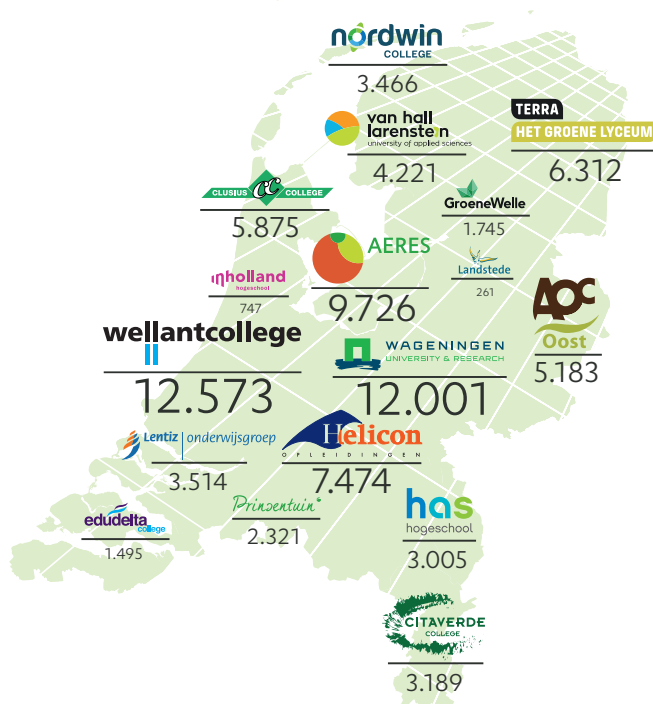

● 2017

Aantal studenten totaal naar instelling

Bron: Ontwikkelagenda Groen onderwijs (2016)

De Nederlandse agrifood sector is in zijn geheel een sterk innoverende sector. De gouden driehoek; oftewel de driehoek van onderzoek/onderwijs, bedrijven en overheid, heeft Nederland de koppositie in de land- en tuinbouw en voedingsmiddelenindustrie bezorgd. Om deze positie te behouden en te versterken zal het groene onderwijs op haar niveau moeten blijven én tevens de samenwerking moeten opzoeken met het 'grijze' onderwijs. De agrifood werknemer van de toekomst zal zich naast de groene kennis ook moeten ontwikkelen op technologisch en digitaal vlak.

Agri

Het aantal land- en tuinbouwbedrijven is in 2018 met ongeveer 980 afgenomen tot 53.860. Deze daling van ruim 1,5% ligt in lijn met de gemiddelde jaarlijkse afname in de afgelopen ruim vijf jaar.

52% van het grondoppervlak in Nederland wordt gebruikt door de land- en tuinbouw. Het handelsoverschot van agrarische producten neemt af in 2018 met € 0,1 mld. naar € 28,8 mld. en heeft hiermee een aandeel van 58% in het totale handelsoverschot van Nederland. 18,2% van de totale goederenexport betrof in 2018 landbouwgoederen. Duitsland is de belangrijkste handelspartner van Nederland. Nederland was in 2018 met een marktaandeel van 25% op de Duitse markt de grootste exporteur van landbouwgoederen naar Duitsland. Het gemiddelde inkomen uit land- en tuinbouwbedrijven is in 2018 ruim 40% lager dan het topjaar 2017.

Import en export

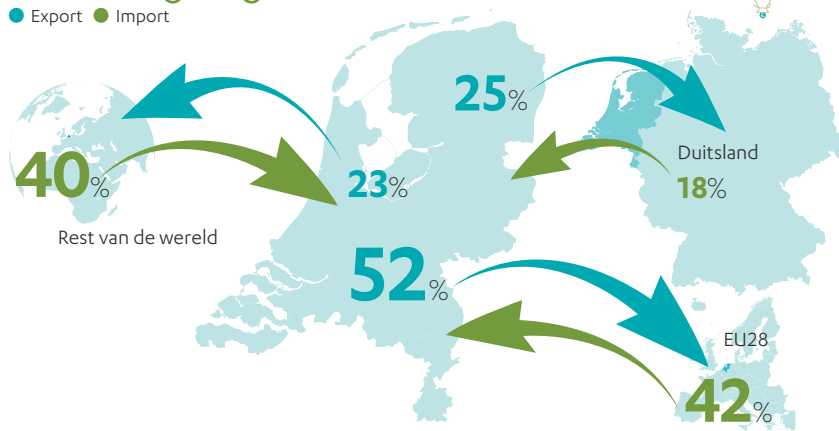
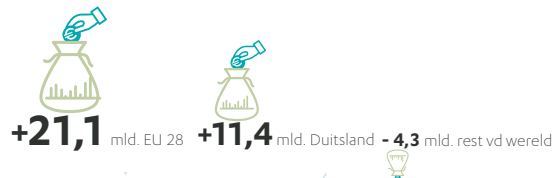
Bron: CBS, raming nov-dec door CBS en Wageningen Economic Research (2018)

Totaal import en export in mld. euro

● Export ● Import

Handelsbalans

Export minus import

Bron: CBS, raming nov-dec door CBS en Wageningen Economic Research 2018

Netto export **28,8** mld. euro

7,1 mld. euro
Sierteelt

5,0 mld. euro
Dieren en vlees

4,8 mld. euro
Bereidingen van voedsel

4,3 mld. euro
Zuivel en eieren

4,1 mld. euro
Groente, fruit

1,5 mld. euro
Dranken

1,5 mld. euro
Veevoer

1,2 mld. euro
Ov. producten voor
menselijke consumptie

1,2 mld. euro
Cacao en zoetwaren

0,9 mld. euro
Vis

0,3 mld. euro
Tabak

2,2 mld. euro
Granen

0,5 mld. euro
Oliehoudende zaden/noten

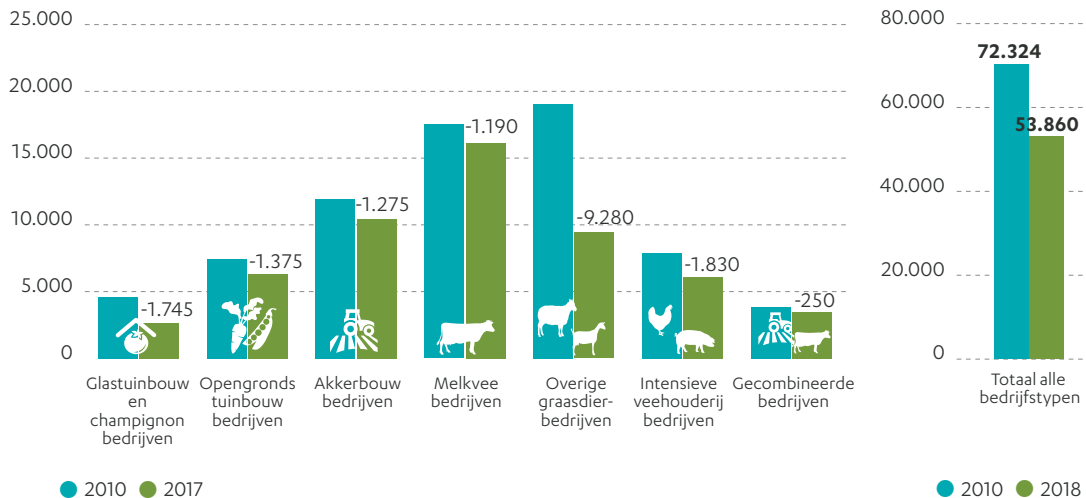
0,1 mld. euro
Oliën en vetten

Netto import agrarische goederen.

Bedrijven per sector

Verdeling in 2017 naar sectoren.

Bron: CBS (2018)

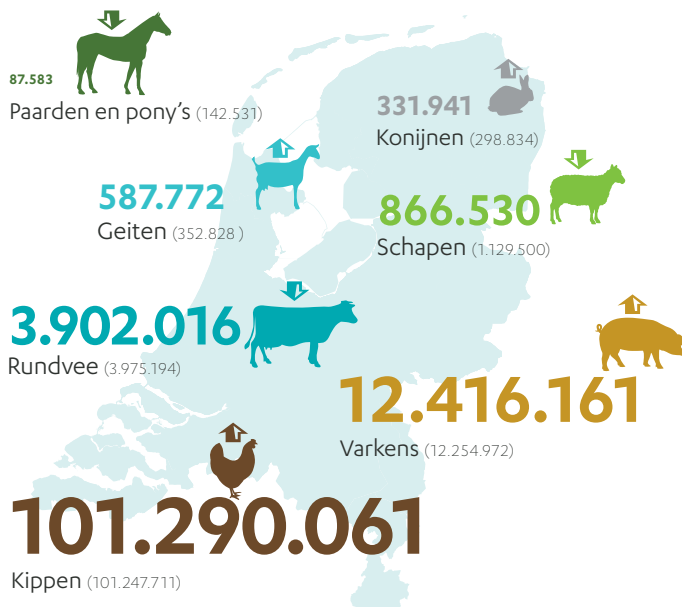

Nederlandse veestapel

Weergave aantallen: **2018** (2010).

Bron: CBS (2018)

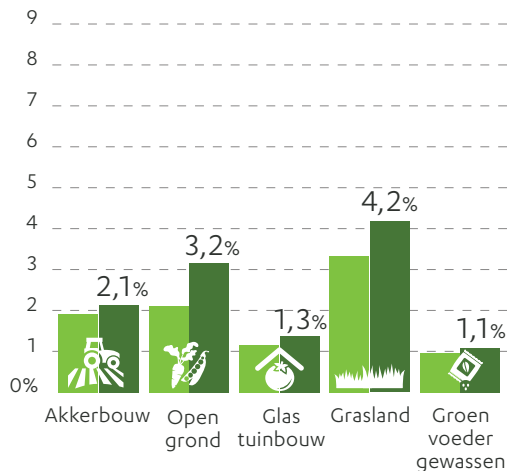
De meeste sectoren laten een lichte afname of stabilisatie zien van het aantal dieren dat wordt gehouden. Alleen de geitensector groeit de laatste jaren hard, zowel procentueel als in het aantal dieren. Relatief gezien blijft het nog wel een kleine sector in Nederland.

Percentage biologische landbouw

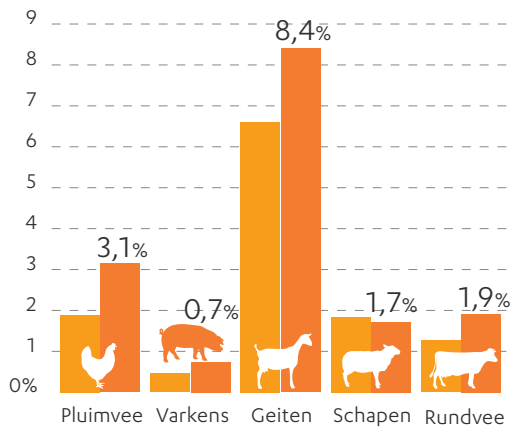
Bron: CBS (2019)

In 2017 hectare biologisch
(certificeerd + in omschakeling)

● 2011 ● 2017

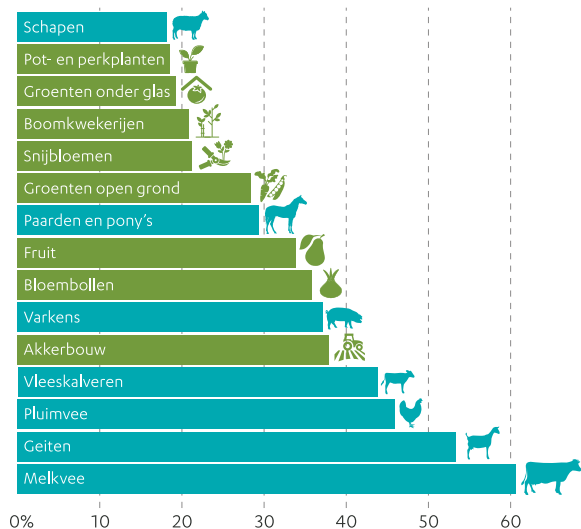
In 2017 aantal biologisch
(certificeerd + in omschakeling)

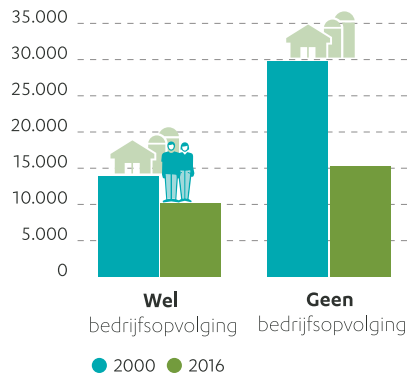
● 2011 ● 2017

Bedrijfsopvolging naar bedrijfstype

Bron: CBS (2017)

In 2016 waren er 55.681 landbouwbedrijven, waarvan ruim 25.371 met een bedrijfshoofd van 55 jaar of ouder. 15.276 bedrijven hadden geen bedrijfsopvolger. 10.095 bedrijven wel. In 2016 had 27,3% van de kleine bedrijven, 47,8% van de middelgrote bedrijven en 70,3% van de grote bedrijven een opvolger.

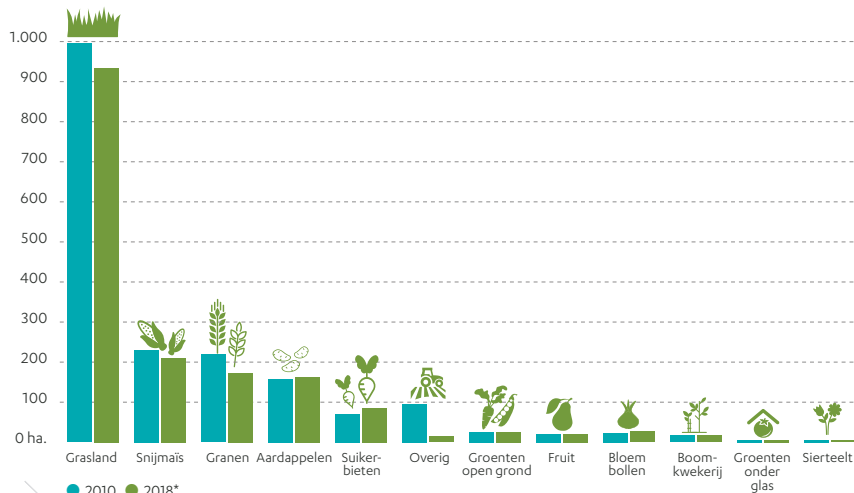

Afname cultuurgrond

Agrarisch grondgebruik (x 1.000 ha).

Bron: CBS (2018)

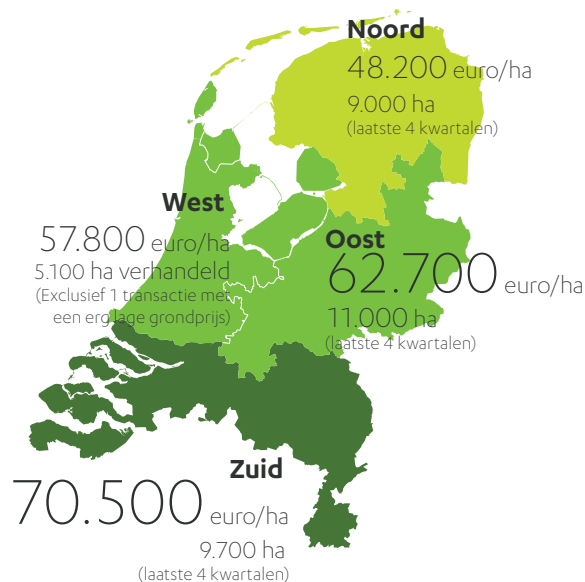
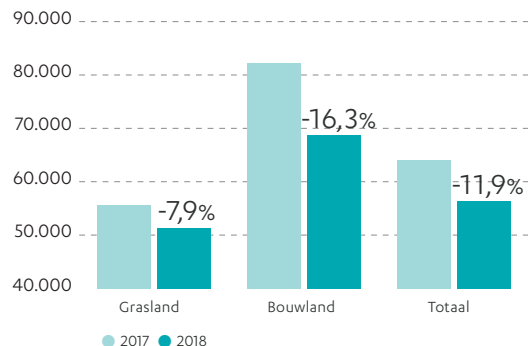
De land- en tuinbouw-bedrijven hadden in 2018 1.77 mln. ha cultuurgrond in gebruik. Dat is 5,6% minder dan in 2010. Veranderingen in regelgeving kunnen ten grondslag liggen aan dergelijke wijzigingen op de korte termijn. Over een langere periode neemt het areaal af: vanaf 2000 met gemiddeld met 0,5% per jaar.

Agrarische grondprijs per landsdeel

in euro/ha vergeleken met het totale areaal cultuurgrond, 3e kwartaal 2018.

Bron: Agrimatie (2018)

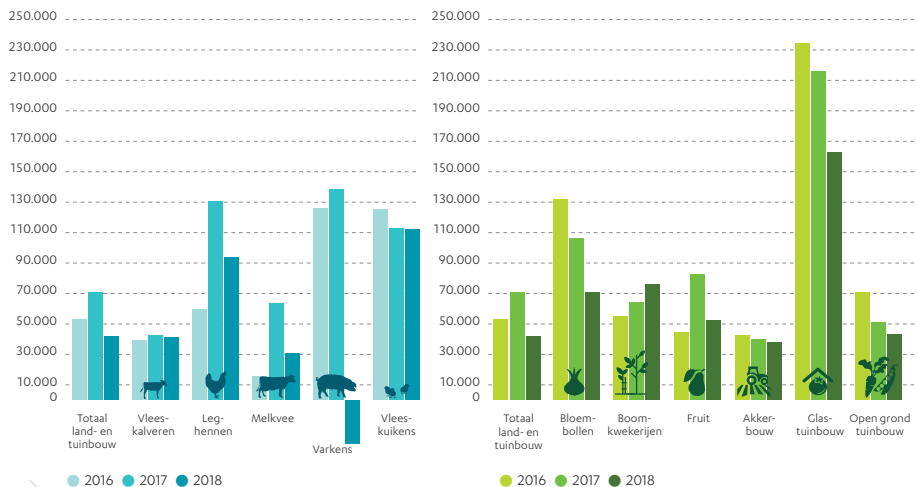

Inkomen uit bedrijf

in dierlijke sectoren en plantaardige sectoren.

Bron: Agrimatie (2018)

Het gemiddelde inkomen uit bedrijf voor de land- en tuinbouwbedrijven in 2018 wordt geraamd op ongeveer 42.000 euro per onbetaalde arbeidsjaareenheid (OAJE). Dat is een daling van bijna 30.000 euro ten opzichte van het historisch geziene topjaar 2017.

Innovatie in AgriFood sector

In 2018 stonden er **16 bedrijven** uit de AgriFood sector in de **MKB Innovatie top 100**, die wordt **aangevoerd** door een bedrijf uit de AgriFood sector

Het aandeel innovatieve land- en tuinbouwbedrijven schommelt al jaren rond de 2%. Het aandeel vroege en late volgers vertoont een licht stijgende trend. Bij de vernieuwingen betreft het meestal procesvernieuwing, dus vernieuwingen in de wijze waarop producten worden geproduceerd.

Food

Het aantal bedrijven in de voedselverwerkende industrie is in 2018 toegenomen tot een totaal van 6.415 bedrijven in het 4e kwartaal van 2018.

De groei van bedrijven met minder dan tien werknemers is de afgelopen tien jaar het grootst met een gemiddelde groei van 5,5% per jaar. In 2017 is de export door de voedingsmiddelenindustrie gestegen met 5,5% ten opzichte van 2016.

De hoogte van de investeringen in R&D is na drie jaar van dalen weer gestegen en is relatief de hoogste in de wereld. De voedingsmiddelen industrie speelt middels innovatie in op trends en vragen vanuit consumenten. Vooral op gemak, gezonder en/of fitter en verantwoord wordt ingezet.

Dashboard van de Nederlandse levensmiddelenindustrie

Procentuele verandering (%) en absolute waarde (€).

Bron: FNLI (2018)

Outputwaarde

+3,9%

67,7 miljard (2017)

Werkgelegenheid (direct)

+1,4%

140.000 (2017)

Toegevoegde waarde

+14,7%

12,5 miljard (2017)

Aantal bedrijven

+5,6%

6.195 (2018)

R&D

+17%

371 miljoen (2016)

Uitvoer

+5,5%

39,2 miljard (2017)

Invoer

+4,4%

22,3 miljard (2017)

Uitvoersaldo

+7,1%

16,8 miljard (2017)

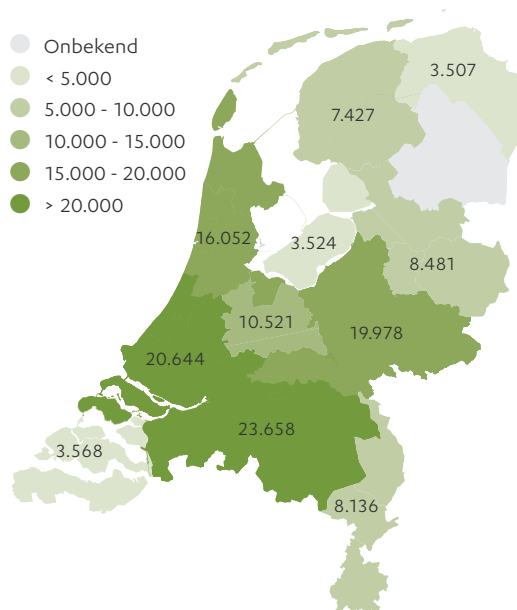
Regionale werkgelegenheid voedingsmiddelenindustrie

In absolute aantallen, 2016.

Bron: Monitor levensmiddelenindustrie 2018

Het totaal aantal banen in de voedingsmiddelen-industrie is 1,4% gestegen ten opzichte van 2015. De werkgelegenheid in de voedingsmiddelen-industrie stijgt jaarlijks licht sinds 2012. De totale werkgelegenheid in deze industrie is tussen 2009 en 2016 echter gedaald met 1,3% door een forse daling in 2010.

Tussen 2015 en 2016 is het aantal banen in de voedingsmiddelenindustrie in vrijwel alle provincies gestegen, Overijssel spant de kroon met een stijging van 6%. In de provincies Zeeland en Zuid-Holland echter is de werkgelegenheid in de voedingsmiddelenindustrie gedaald in Zeeland zelfs met 4%.

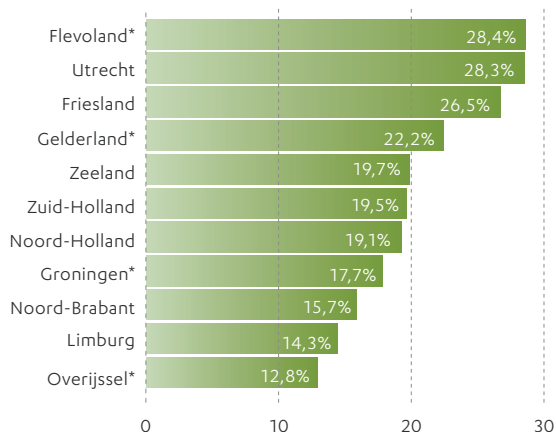
Regionale werkgelegenheid voedingsmiddelenindustrie

en het aandeel hiervan in de totale regionale industriële werkgelegenheid in %, 2016.

Bron: FNLI (2018)

De meeste banen in de voedingsmiddelenindustrie in absolute zin zijn te vinden in Zuid-Holland, Noord-Brabant en Gelderland. In Noord-Brabant zijn er in 2016 circa 23.700 (directe) arbeidsplaatsen in de voedingsmiddelenindustrie, in Zuid-Holland 20.600 en in Gelderland 20.000.

In de provincies Flevoland, Utrecht en Friesland is de voedingsmiddelenindustrie een belangrijke werkgever in de industriële sector. In deze provincies heeft de voedingsmiddelenindustrie een aandeel van 26% of hoger in de totale industriële sector. Deze cijfers zijn vergelijkbaar met vorig jaar. Het landelijk gemiddelde is 19%.

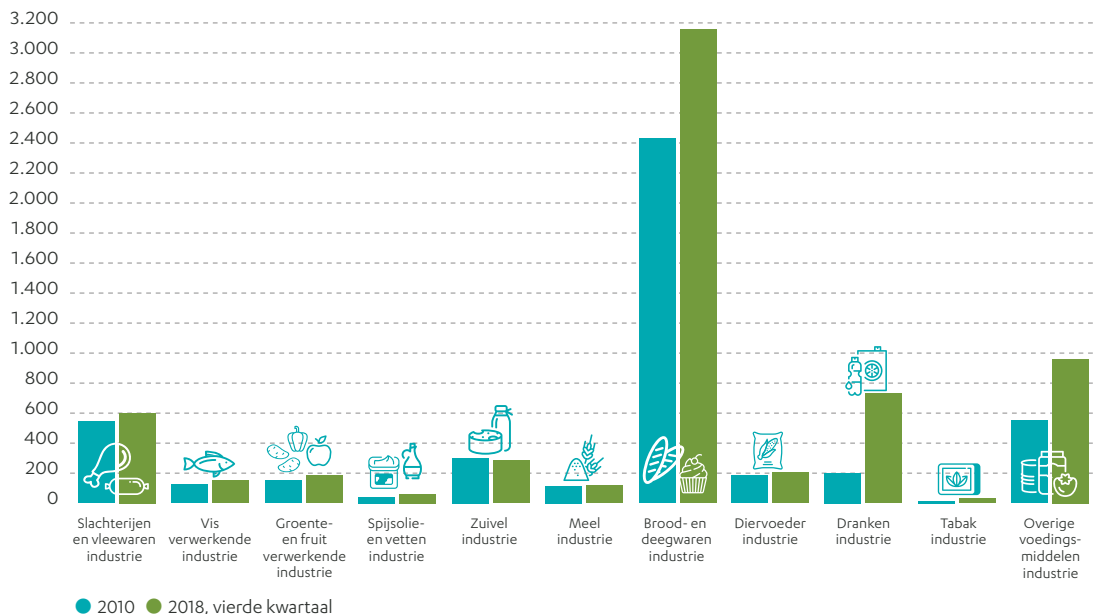

* Voor de provincies Groningen, Overijssel, Gelderland en Flevoland zijn geen cijfers bekend van de drankenindustrie. Voor Drenthe zijn geen gegevens bekend.

Bron: Eurostat; 'Number of persons employed', cijfermatige bewerking Decisio.

Aantal bedrijven in de voedselverwerkende industrie

Bron: CBS (2018)

Stijgend aantal kleine bedrijven in de voedingsmiddelenindustrie

Dat is inclusief dranken en tabaksindustrie.

Bron: CBS (2018)

Aantal **bedrijven** in de voedingsmiddelen-
industrie van **4.723** naar **6.415**
+36% 2009 - 2018 (4e kw)

Sinds 2009 groeit het aantal voedingsmiddelenbedrijven
gemiddeld met **43,6% per jaar**.

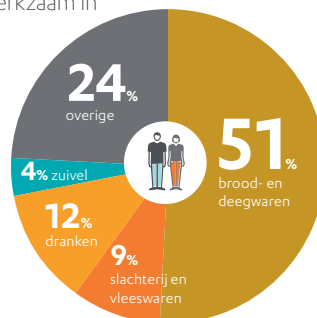
De groei van bedrijven met minder dan tien werknemers
is het grootst met een gemiddelde groei van **4,9% per jaar**.

Dit betekent een absolute stijging van circa **+1.700**
(kleine) bedrijven met minder dan **10 werknemers** in tien jaar tijd.

Vooral in de brood en deegwarensector
+715 en drankensector **+3.530**

Van de voedingsmiddelenbedrijven
met **minder dan 50 werknemers**
werkzaam in

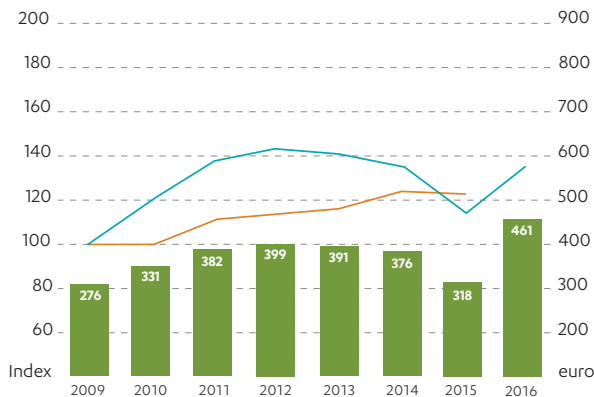

Herstel in R&D-investeringen voedingsmiddelenindustrie

Bron: CBS 2018 - naar bewerking FNLI monitor 2018

- Na drie jaar van afnemende R&D-investeringen zijn deze in 2016 weer gestegen, met 17%.
- Daarmee lijkt de sterke daling in 2015 incidenteel te zijn geweest*.
- Ook in de gehele industriesector zijn de R&D-investeringen gestegen, met 6%.

Uitgaven voor eigen R&D-activiteiten industrie en levensmiddelenindustrie (2010=100) en absolute uitgaven R&D levensmiddelenindustrie (x mln. euro)

* De daling van uitgaven aan eigen R&D-activiteiten in 2015 heeft volgens het CBS voornamelijk te maken met dalende R&D-uitgaven bij een tiental grote bedrijven in de levensmiddelenindustrie. Krimpende budgetten of de focus op R&D-activiteiten in een andere bedrijfs-tak kunnen hiervoor de verklaring zijn.

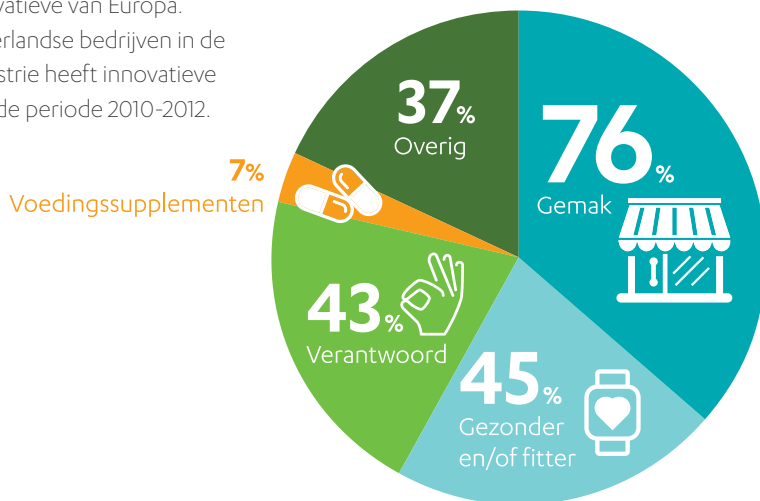
● Indexgroei Voedingsmiddelenindustrie ● Indexgroei Nederlandse industrie
● R&D (absoluut) voedingsmiddelenindustrie (euro)

Nieuw geïntroduceerde producten

in percentage met een bepaalde claim, 2016.

Bron: Agrimatie (2017)

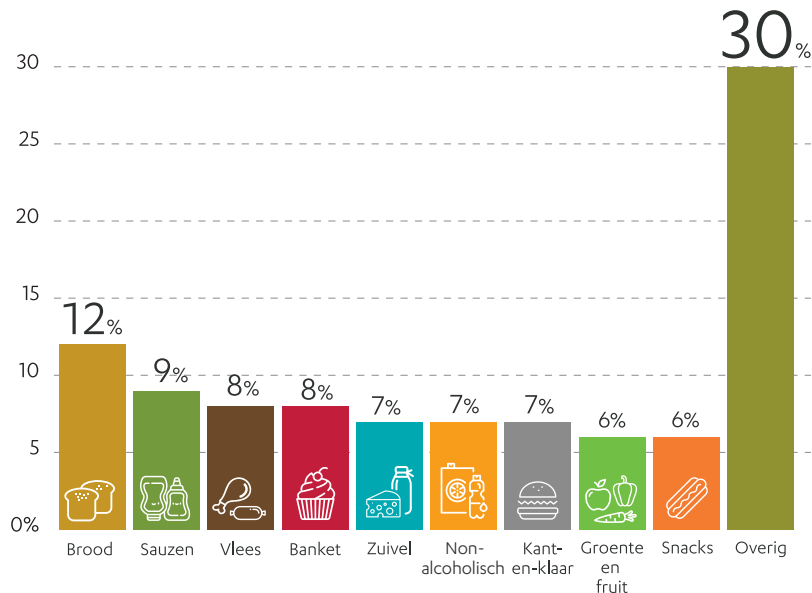
De Nederlandse levensmiddelenindustrie is een van de meest innovatieve van Europa. Drie kwart van de Nederlandse bedrijven in de voedingsmiddelenindustrie heeft innovatieve producten gemaakt in de periode 2010-2012.

Aandeel nieuw geïntroduceerde producten

per productgroep (2016).

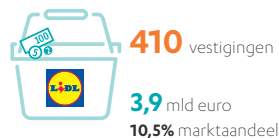
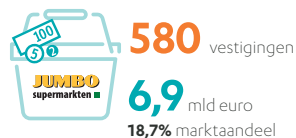
Bron: Agrimatie (2017)

Supermarktformules in Nederland

Aantal vestigingen in 2016, omzet in voedsel en marktaandeel in 2017.

Bron: Distrifood (2017)

* Poesz, Jan Linders, Vomar, C1000, Spar, Dekamarkt, Hoogvliet, Deen.

Tech of Tertiaire Landbouwproducten

Hoogwaardige, technologische agroproducten (zoals bijvoorbeeld melkrobots) worden steeds belangrijker in de internationale handel van Nederland.

Bedroeg het aandeel van tertiaire landbouwgoederen in de totale export in 2000 nog 1,5%, in 2017 ging het al om 2,1%. In absolute bedragen gaat het om bijna 9,2 mld. euro uitvoer van o.a. landbouwmachines, meststoffen en machines voor de voedingsmiddelenindustrie. De export van machines voor de voedingsmiddelenindustrie is het sterkst toegenomen (+0,3 mld. euro).

Tech voor AgriFood

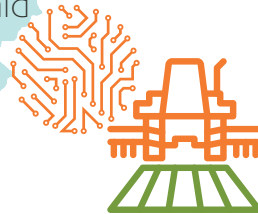
Bron: De Nederlandse landbouwexport in 2018 in breder perspectief, CBS en Wageningen Economic Research (2019)

Totale export **Agri,
Food & Tech** in 2017:

90,3 mld. + **9,2** mld. = **99,5** mld.

waarvan **27,2** mld. wederuitvoer

Deze **9,2** mld. euro is een schatting en wordt verdiend
aan de **export** van **landbouwmachines, meststoffen** en
machines voor de voedingsmiddelenindustrie.

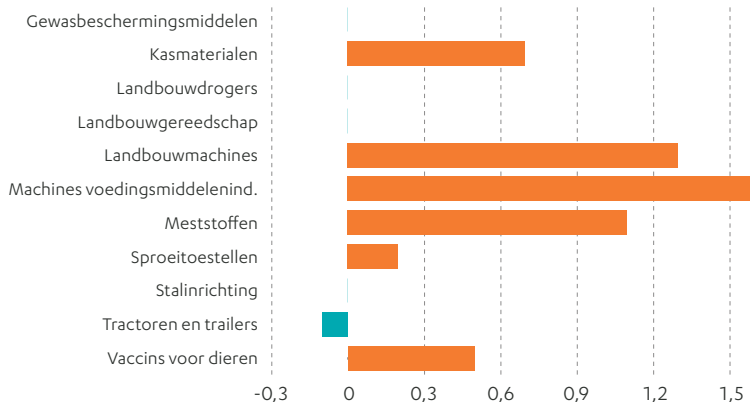

Handelsbalans landbouw gerelateerde goederen

2018

Bron: De Nederlandse landbouwexport in 2018 in breder perspectief, CBS en Wageningen Economic Research (2019)

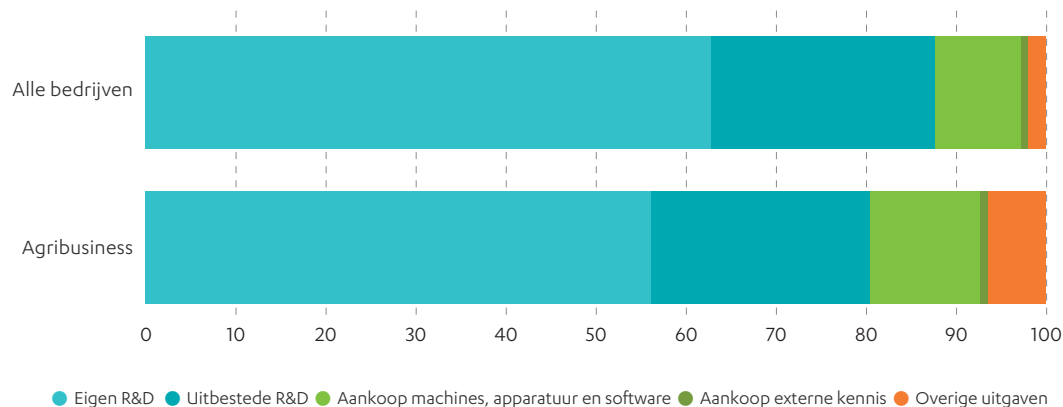
Ten opzichte van 2017 groeide de uitvoer van landbouw gerelateerde producten met ongeveer 0,4 mld. (3,2%). Hiermee neemt het belang van de tertiaire landbouwexport voor Nederland verder toe, aangezien deze uitvoer harder groeide dan de totale Nederlandse export. De export van primaire en secundaire landbouwproducten bleef vrijwel gelijk.

Samenstelling innovatie-uitgaven

percentage van de totale innovatie-uitgaven in %, 2016.

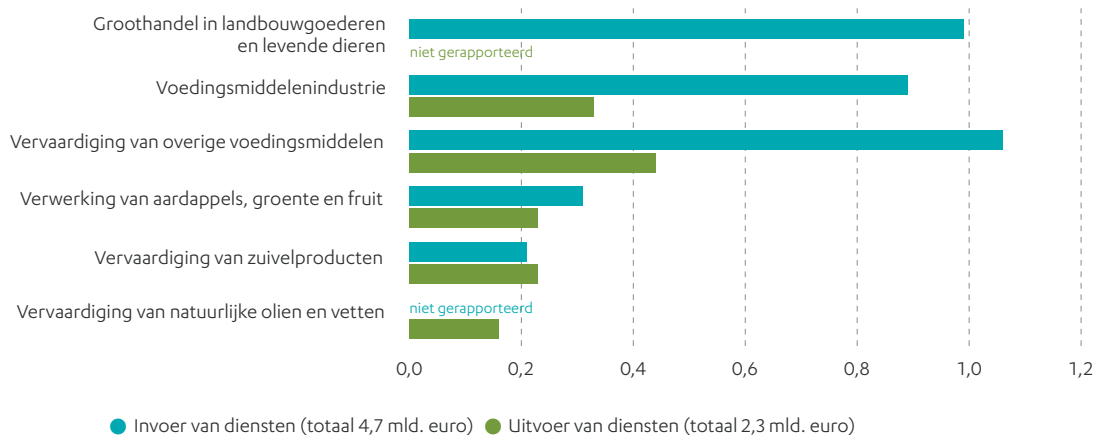
Bron: De Nederlandse landbouwexport in 2018 in breder perspectief, CBS en Wageningen Economic Research (2019)

Handel in diensten met het buitenland door de agribusiness

in mld. euro, 2016.

Bron: De Nederlandse landbouwexport in 2018 in breder perspectief, CBS en Wageningen Economic Research (2019)

AgriFoodTech Platform

Middels deze Snapshot geeft het AgriFoodTech Platform inzicht in feiten en cijfers rondom de land- en tuinbouw, voedingsmiddelenindustrie, retail en de toeleverende technologische industrie. Voor deze Snapshot heeft Wageningen Economic Research de gegevens geleverd. De samenwerking tussen de hightech en ICT sector met de agrifood sector wordt steeds nauwer en professioneler. De verwachting is dat nieuwe samenwerkingen kunnen leiden tot oplossingen voor enkele maatschappelijke uitdagingen waar de agrifood sector op dit moment voor staat.

Nieuwe technologische ontwikkelingen zoals Big Data, Internet of Things, robotisering, verbeterde sensoren, etc. zullen een bijdrage leveren aan de doorontwikkeling van een Smart Food System. Doordat we ons voedselsysteem door technologie slimmer maken zal de samenwerking op termijn een bijdrage leveren aan het verbeteren van de transparantie, voedselveiligheid, voedselzekerheid, gezonde voeding, vitale leefomgeving en het verminderen van voedselverspilling.

Steeds meer nieuwe technologieën worden toegepast in de agrifood sector en hierdoor zal het voedselsysteem er anders uit gaan zien. De dialoog voeren over deze ontwikkeling is daarom van belang, met dit doel is het AgriFoodTech Platform opgericht.

Partners van het AgriFoodTech Platform

4TU.

**Groene
Tafel.**

Het platform wordt ondersteund door

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Notities

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

www.agrifoodtechplatform.nl • @AFTPlatform • AgriFoodTech Platform